

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet

Valtuusto § pp.kk.vv Kempele

1 Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala	3
2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite, tarkoitus ja käsitteet	4
3 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut	5
4 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta osana johtamis- ja hallintojärjestelmää	7
5 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi	8

1 Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala

Kuntalain 14 §:n mukaan valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa kuntakonsernin hyvää hallintoa ja johtamista, ja ne koskevat kaikkia kuntakonsernin toimielimiä ja johtoa sekä kaikkea kuntakonsernin toimintaa, josta kunta vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä kunnan **hallintosäännössä** sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu.

2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite, tarkoitus ja käsitteet

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kunnalle ja kuntakonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Se tukee Kempele-sopimuksen toteuttamista varmistaen, että kuntakonsernissa noudatetaan lakeja ja määräyksiä sekä toiminnan eettisyyttä.

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kunnan ja kuntakonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut **esihenkilöt** pyrkivät varmistamaan, että

- kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista,
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että
- omaisuus ja resurssit turvataan.

Riski on epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin. Vaikutus on poikkeama odotetusta, niin myönteisessä kuin kielteisessä mielessä.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Riskienhallinnan tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta, toiminnan jatkuvuudesta sekä häiriöttömyydestä. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelytapoja, joiden avulla

- tunnistetaan ja kuvataan kunnan ja kuntakonsernin toimintaan liittyviä riskejä
- arvioidaan riskien merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä
- määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportoimiseksi.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa. Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa ja arvioinnissa tarjoamalla objektiivisen, riippumattoman ja järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuuden arviointiin ja kehittämiseen.

Hyvin toimiva johtamis- ja hallintojärjestelmä yhdessä asianmukaisen sisäisen valvonnan sekä riittävän riskienhallinnan kanssa takaavat kohtuullisen varmuuden tehokkaasta, tuloksellisesta ja asetettujen tavoitteiden mukaisesta toiminnasta.

3 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

Valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kuntakonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta. Lisäksi valtuusto hyväksyy kunnan **hallintosäännön**, jossa päätetään organisaation toimi- ja päätösvallasta sekä toimivallan delegoimisesta eteenpäin organisaatiossa. Valtuusto vastaa kunnan strategisesta päätöksenteosta sekä päättää vuosittain talousarviosta, jossa se asettaa kunnan ja kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, joiden toteutumista valvotaan.

Kunnanhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kunnanhallitus ohjaa ja valvoo kunnan ja kuntakonsernin toimintaa ja päätöksentekoa, jotta sisäinen valvonta ja riskienhallinta järjestetään ja toimeenpannaan hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Kunnanhallitus antaa toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Johtavien viranhaltijoiden ja tilivelvollisten tehtävänä on toimeenpanna sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa vastuualueellaan ja raportoida niistä ohjeiden mukaisesti. ~~Tilivelvolliset on määritelly toimintasäännössä.~~

Kuntalain mukaan kunnanjohtaja johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa ja vastaa siten kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kokonaisuudesta. Kunnanjohtajan tehtävänä on luoda toimiva ja kattava ohjaus- ja seurantajärjestelmä.

Toimialajohtajat eli kunnanjohtaja, sivistys- ja hyvinvointijohtaja, **varhaiskasvatusjohtaja** ja tekninen johtaja vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä omalla **toimialallaan**.

Toimialajohtajat vastaavat toiminnan järjestämisestä siten, että jokaiselle **vastuualueelle, yksikölle**, hankkeelle, projektille tai yksittäiselle toiminnolle on määritetty vastuutaho/-henkilö.

Toimialajohtajat viestittävät henkilöstölle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan merkityksestä ja varmistavat, että henkilöstöllä on riittävä tieto sovellettavista periaatteista ja toimintatavoista.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat konsernijohtolle sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta. Konserniohjeella voidaan antaa tarkempia määräyksiä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan raportoinnista.

Esihenkilöt vastaavat omalla alueellaan toiminnalle asetettujen tavoitteiden saavuttamisesta sekä riittävän ja asianmukaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toteuttamisesta.

Esihenkilöllä on vastuu **alueensa** toiminnan ja prosessien järjestämisestä, työvälineistä sekä seuranta- ja arviointijärjestelmien toiminnasta.

Esihenkilöillä on aktiivinen seuranta- ja selonottovelvollisuus ja velvollisuus ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin välittömästi, kun havaitaan lainsäädännön, sääntöjen, ohjeiden tai toimielinten päätösten vastaista, virheellistä tai epätaloudellista toimintaa. **Esihenkilön** tehtävänä on lisätä henkilöstön tietoisuutta sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta tiedottamalla ja kahdensuuntaisella raportoinnilla.

Esihenkilöt vastaavat johtamansa **alueen** osalta siitä, että henkilöstön toimivalta ja vastuut on määritelty ja henkilöstöllä on ajanmukaiset tehtäväkuvaukset. Esimiehen on varmistuttava siitä, että alaiset ovat tietoisia omista tehtävistään ja tavoitteistaan. Esimiehen tehtävänä on luoda edellytykset tehtävistä suoriutumiseen ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Hallintopalvelut ja talousjohtaja koordinoivat sisäisen valvonnan ja riskien käytännön työtä ja tekevät koko kunnan kattavaa sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Talousjohtaja valmistelee tilinpäätöksen yhteydessä tehtävän kunnan yksiköiden ja koko kuntakonsernin riskianalyysin kunnanhallitukselle.

Henkilöstön velvollisuus on toimia asetettujen tavoitteiden ja annettujen ohjeiden mukaisesti sekä ylläpitää ja kehittää omaa ammatillista osaamistaan sekä raportoida havaitsemistaan epäkohdista. Jokainen työntekijä ja viranhaltija vastaa osaltaan sisäisestä valvonnasta ja riskien tunnistamisesta sekä arvioinnista omassa tehtävässään ja on velvollinen toimimaan riskien toteutumisen ehkäisemiseksi ja raportoimaan esimiehelleen havaitsemistaan riskeistä.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa. Kempeleen kunnalla ei ole erillistä, riippumatonta sisäisen tarkastuksen yksikköä. Mikäli sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteella sisäiselle tarkastukselle tulee tarvetta, voidaan sisäistä tarkastusta ostaa kuntakonsernin ulkopuolelta.

4 Sisäinen valvonta ja riskienhallinta osana johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäisen valvonta ja riskienhallinta on osa kunnan ja kuntakonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seuranta, poikkeamiin reagointia ja suoriutumisen arviointia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista ja sen tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin riskiluokkiin, sekä sisäisiin että ulkoisiin.

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, ja sopimusten hallintana.

Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä. Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Väärinkäytöksenä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai kuntakonsernin ohjeita rikkovia taikka lainvastaisia tekoja.

Kuntakonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä.

Riskienhallintaa toteutetaan erityisesti tilinpäätöksen valmistelun yhteydessä jatkuvan jokapäiväisen riskienhallinnan lisäksi. **Tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä arvioidaan riskienhallinnan tuloksellisuutta. Lisäksi riskienhallintaa tarkastellaan myös talousarvion valmistelun yhteydessä. Lisäksi merkittäviin päätöksiin tulee sisältyä päätöksen riskiarviointi riittävässä laajuudessa.**

Kunnan **toimialojen** ja konserniyhteisöjen tulee tilinpäätöksen laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Kunnanhallitus kokoaa näiden perusteella koko kuntakonsernia koskevan riskianalyysin ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi. Talousjohtaja valmistelee kunnan **toimialojen** ja koko kuntakonsernia koskevat riskianalyysit ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi yhteistyössä toimialojen edustajien, kunnan johtoryhmän ja tytäryhtiöiden toimitusjohtajien kanssa. Talousjohtaja antaa tarkemmat ohjeistukset riskianalyysien tekemiseksi.

5 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta arvioidaan tilinpäätöksen valmistelun yhteydessä. Lisäksi sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta vastuussa olevien tulee jatkuvasti arvioida osana päivittäistä toimintaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimivuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Hallitus antaa tilinpäätöksen toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sekä konsernivalvonnasta. Hallituksen selonteko perustuu kunnan yksiköiden ja koko kuntakonsernin riskianalyysihin sekä muihin selontekoihin ja havaintoihin.

Mikäli tilikaudella havaitaan merkittäviä riskejä, tulee kunnanhallituksen alaisten henkilöiden raportoida niistä ja niiden hallintakeinoista välittömästi valvontavastuussa olevalle. Valvontavastuussa olevien tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

08 5587 2200

